

ONTSPANNING OP SPANNING

NATUURBELEVINGCENTRUM DE OOSTVAARDERS ALMERE - BUITEN

In dit nieuwe paviljoen bij de Oostvaardersplassen zijn eigentijdse mogelijkheden van houtbouw eigenzinnig uitgebuit. Een constructie van LenoTec-wanden met Kerto-vloeren is ingezet voor een hoofdvorm die de zwaartekracht tart. Ook de gevelbekleding is bijzonder: zwart gebeitst Plato in wybertjespatroon.

Multifunctioneel LenoTec: in de wand zijn trapleuningen uitgespaard.

FOTO'S: WWW.JOHNLEWISMARSHALL.COM

Natuurgebied Oostvaardersplassen bij Almere is uniek in Europa. Met zijn 6.000 ha moerassen, waterplassen en graslanden is het een woeste combinatie waar de natuur haar gang kan gaan. Een groot gebied is afgesloten voor publiek, maar er is ook een vrij toegankelijk deel met vogelhutten en uitkijkheuvels. Daar staat nu Natuurbelevingcentrum De Oostvaarders, speciaal bedoeld om een breed publiek met dit natuurgebied te laten kennismaken. De opdracht aan de architect was tamelijk complex. De gemeente Almere, opdrachtgever, wenste een stevig gebouw met tal van voorzieningen: ruimte voor vaste en tijdelijke exposities, auditorium, educatiezaal, kleine

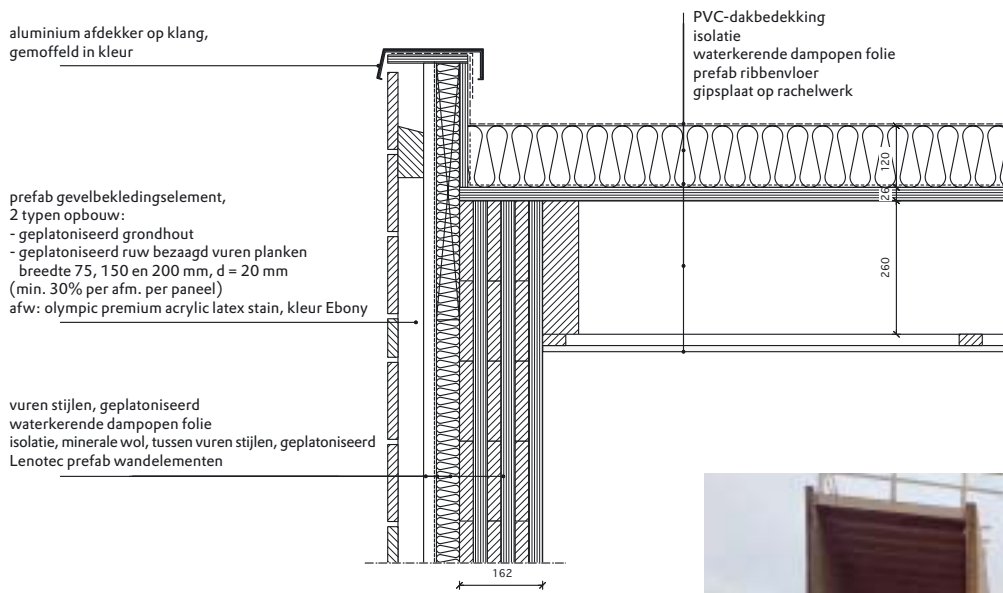

Het natuurbelevingscentrum is aan de oostkant, als sluitstuk, dwars tegen een oude dijk gezet.

horeca. Maar terreineigenaar Staatsbosbeheer wilde dat het gebied zo weinig mogelijk werd verstoord, zowel tijdens de bouw als daarna. Dit tegenstrijdige pakket van eisen is niettemin door Drost + van Veen architecten overtuigend uitgewerkt. De voorziening biedt zelfs meer dan werd gevraagd.

Taartpunt Allereerst is het bouwwerk heel zorgvuldig, maar ook eigenzinnig afgestemd op de omgeving. Zo is het aan de oostkant dwars tegen een oude dijk gezet. Het staat daardoor niet los in het land, maar vormt het sluitstuk van die dijk. En ook de hoofdvorm antwoordt geraffi-

neerd op wat al aanwezig was. In grote lijnen lijkt het op een schief afgesneden taartpunt; vrijwel geen gevelvlak staat in het lood. De voorgevel is hoog en smal. Die verticaliteit dient vooral om mooi aan te sluiten bij de dichtbegroeide bebossing ernaast. Tegelijk maakt dit het centrum tot een baken: een klein monument dat de aandacht trekt. Dat wordt nog versterkt door de kleurtoepassing: in de smalle, op de vlucht gezette zwarte gevel is de voordeur geel, terwijl daarnaast, in een gebouwhoge diepe nis, alle gevelvlakken en kozijnen eveneens geel zijn, een kleur die fel afsteekt tegen de verder uitsluitend zwarte gevel.

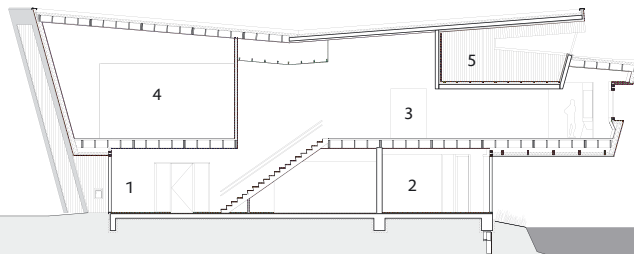

Detail gevel-dak.

LenoTec werd verkoren, omdat een snelle bouwtijd in dit natuurgebied strikt noodzakelijk was.

FOTO: DROST + VAN VEEN ARCHITECTEN ROTTERDAM

TEKENINGEN: DROST + VAN VEEN ARCHITECTEN ROTTERDAM

Langsdoorsnede.

Legenda.

1. Entree/hal/garderobe
2. Restaurant/tentoonstellingsruimte
3. Informatie/tentoonstellingsruimte
4. Educatieve ruimte
5. Kraaiennest (buiten)

Uitkraging tot 8,40 m.

Extra verrassing Aan de achterzijde is het bouwwerk veel meer plat en breed, waarmee het past bij het aangrenzende weidse landschap aldaar. Hier is het gebouw een uitzichtpost, gericht op het bieden van panorama's op verschillende niveaus. Op de begane grond (expositieruimte en horeca) zijn grote glasgevels aan de west- en noordkant; je staat er binnen vlak langs de waterkant, je kunt ook naar een vlonder buiten. De eerste verdieping toont een heel ander uitzicht, vanaf een hoger perspectief. Hier kraagt het bouwvolume ver boven het water uit, in een vorm die doet denken aan een verrekijker. De blik wordt uitsluitend naar het noorden geleid. Als kleine tweede etage wipt uit het schuin aflopende dak nog een uitkijkpunt omhoog: het kraaiennest. Hiervandaan kun je, in de openlucht maar onder dak, naar alle kanten uitzien. Deze extra verrassing was niet gevraagd, maar is een idee van de architecten. Evelien van Veen: 'Het is het toefje slagroom op de taart.' En terecht, het is een prachtig punt, weer geel geleverd en met een mooie cumaru vloer.

Vleug De houten gevel is een verhaal apart: deze is opgebouwd uit zwarte ruiten. Evelien van Veen: 'We hebben voor wybertjes gekozen om de scheve vorm van het gebouw meer nadruk te geven. Haast niets eraan is immers recht. Maar we zagen bovendien een kans de gevel wat je noemt een vleug te geven, zoals bij een vloertapijt. Je kunt er rekening mee houden of ermee spelen. Dat laatste hebben wij hier met hout gedaan: we hebben het zo toegepast, dat het wisselend reageert op de lichtval.'

Wybertjespatronen Het vroeg wel onderzoek om die vleug in een houten gevel te maken. Uiteindelijk is gekozen voor ruwbezaagde Plato-planken (gemodificeerd vuren), toegepast in drie verschillende breedtematen (75/150/200 x 20 mm). Elk wybertje is uniek, maar in hoofdlijnen zijn er twee verschillende typen te onderscheiden. Bij het ene liggen alle delen in hetzelfde platte vlak, bij het andere is een tweede laag planken met wisselende onderlinge afstand op de onderste laag vastgemaakt (opgedekt). Verder zijn ze allemaal zo bevestigd, dat de delen in het gevelvlak niet schuin, maar horizontaal lopen: dan is de aansluiting op de hellende gevelvlakken mooier. Ook loopt het regenwater beter weg. De precieze wybertjespatronen zijn gevoelsmatig bepaald.

Aldus is een verrassende gevel ontstaan, waarbij de wybertjes soms een zigzag maken, soms een spiraal vormen, soms dubbellange lijnen trekken. En het licht tovert er inderdaad prachtige patronen op. Dat al dit gevelhout zwart is gebeitst (Olympic stain), is vooral om het gebouw in zijn omgeving te laten passen. Evelien van Veen: 'Het moet een silhouet zijn.' En in het kraaiennest wijzend naar de verte: 'Kijk, daar staan langs de horizon witte gebouwen. Die trekken te veel aandacht. Dichterbij graast een kudde wilde runderen: zwarte schimmen in dit landschap vallen nauwelijks op.'

Uiterst korte bouwtijd Een belangrijke extra reden voor houtbouw gaf Staatsbosbeheer door een uiterst korte bouwtijd te eisen. Gekozen is daarom voor LenoTec. Deze zeer sterke, vormvaste prefab bouwelementen zijn opgebouwd uit kruiselings gelijmde vuren lamellen. De hoofdconstructie bestaat uit vier dragende LenoTec-wanden, in combinatie met Kerto-ribbenvloeren, een systeem dat ook is toegepast in het Malmö Hus te Alme-re-Buiten; zie Het Houtblad 5/2008.

'ZWARTE SCHIMMEN IN DIT LANDSCHAP VALLEN NAUWELIJKS OP'

De wanden, met een maximale maat van 18 m, waaieren uit vanaf de entreepartij. De buitenste zijn 162 mm dik (zes lagen van 27 mm), de twee binnenwanden 243 mm (negen x 27 mm). De elementen zijn met koppelstroken aan elkaar verbonden en met de Kerto-vloeren en enkele LenoTec-dwarswanden tot een stijf, stabiel geheel gemaakt. Elke wand is stevig verankerd in beton; in dit materiaal zijn de fundering en beganegrondvloer uitgevoerd, evenals het muurdeel direct tegen de dijk.

Belast op buiging Jules Smit van houtconstructiebureau Emil Lüning vertelt hoe het bouwpakket precies is ontworpen. 'Bepalend voor het hele ontwerp was vooral dat het gebouw ter hoogte van de eerste verdieping tot 8,40 m uitkraagt. De LenoTec-wanden zijn als het ware de liggers die dit overstek mogelijk maken. Het zwaarst belast zijn de twee binnenwanden die dan ook extra dik zijn uitgevoerd en het minst worden doorsneden door ramen en deuren. Maar ook aan de westelijke wand is te zien hoe deze meedraagt: langs de ramen staan brede kolommen.'

Verrassende gevel van Plato: wybertjesvormen in zigzag, spiraal of dubbellange lijnen.

Het kraaiennest, als toefje op de slagroom, geel geverfd, met een mooie cumaru vloer én een prachtig uitzicht.

De constructieve muren zijn vrijwel overal in het zicht gelaten. De kleinere ramen volgen precies de contouren van de wybertjes.

De wandopbouw is aan deze bijzondere situatie aangepast, legt Smit uit: 'Gewoonlijk zijn wanden vooral berekend op druk- en knikbelasting, iets wat met name wordt opgevangen door verticale lamellen. Hier echter worden ze, vanwege dat overstek, voornamelijk belast op buiging; en dat is iets waarvoor juist horizontale lamellen nodig zijn. En dat klopt: langs de binnenmuren - open in het zicht - zijn die uitsluitend te zien.'

Kunst- en vliegwerk Het aardige is: doordat de constructieve muren vrijwel nergens onder wandbekleding of deurkozijnen schuilgaan, kun je precies zien hoe ze zijn gemaakt. Neem de dikke wanden, daarvan zijn ook de dwarsdoorsneden zichtbaar. Ze blijken inderdaad negen lagen dik, waarvan er duidelijk zes uit horizontale lamellen zijn opgebouwd, tegen drie uit verticale. Oftewel, de horizontale lagen middenin zijn dubbeldik. Interessant zijn ook de andere elementen die de constructie verduidelijken: de indrukwekkende stalen verbindingsmiddelen en de verticale triplex koppelstroken. En zelfs het stoere LenoTec blijkt zich te lenen voor kunst- en vliegwerk. Zo is uit één wand nog tijdens de bouw een hap gezaagd, omdat anders het handvat van een te openen raam niet te gebruiken was.

Regisseren Vanzelfsprekend bij deze architectuur is ook het interieur verrassend: een aaneenrijging van bijzondere plekken. Direct na de ingang stuit je op de centrale trap. Die nodigt dwingend haast naar boven uit, naar de verdieping met dat overstek: een expositieruimte en die verrekijker. Maar links is ook meteen een glazen deur die 'trekt': hierachter gloort een andere expositieruimte. Ga je die in, dan kom je in een grote L-vormige ruimte met horeca en eveneens een geweldig uitzicht. Dit is typerend voor de opzet van het gebouw: je moet óf een trap op óf

een hoek om, dan pas kom je in een ruimte vanwaaruit de Oostvaardersplassen in volle glorie te zien zijn. De architecten houden ervan zo'n wandeling te regisseren, zoals ze ook de verschillende uitzichten hebben geëncadreerd. Je kijkt trouwens nooit zomaar door een raam, je wordt dankzij de zwarte muren en de donkere vloer - donkergroen op de begane grond, zwart op de verdieping - echt naar zo'n uitzicht toegetrokken.

Zicht- en lichtramen Naast de twee hoofdruimtes is er een scala aan andere vertrekken, met name op de verdieping. Hier blijkt hoe mooi het werkt dat er zo weinig rechte hoeken in dit pand zijn: de plafondhoogte wisselt, muren lopen scheef, kamers zijn nooit saai boxen. Dat maakt het bouwwerk spannend en vooral voor kinderen een avontuur. Speciaal voor hen is er een extra hoge educatieruimte, pal boven de ingang.

DE LENOTEC-WANDEN MAKEN ALS LIGGERS HET OVERSTEK MOGELIJK

Opvallend is ook het fraaie spel dat wordt gespeeld met de kleinere ramen. Deze zijn altijd horizontaal, nooit rechthoekig, want ze volgen precies de contouren van de wybertjes, en ze bevinden zich op verschillende hoogten. Vaak kun je er de omgeving door zien, maar even vaak alleen de lucht. 'Behalve zicht- moeten er ook lichtramen zijn,' stelt Evelien van Veen, en dit gebouw bewijst haar gelijk. De binnenruimten zijn er mooier door en er is meer beschutting. Naast alle uitzicht is dat heel weldadig. Vanaf voorjaar 2009 kan het publiek dit ondervinden. ■

HILDE DE HAAN

Locatie: Oostvaardersplaats 1, Almere-Buiten (*deoostvaarders.nl*) **Opdrachtgever:** Gemeente Almere **Ontwerp:** Drost + van Veen architecten Rotterdam (*drostvanveen.nl*); Evelien van Veen, Simone Drost; Onno Groen, Kees de Wit, Jos Lafeber, Bernhard Jaarsma, Perry Klootwijk **Interieurontwerp:** Overtreders W Zaandam (*overtreders-w.nl*) **Landschapontwerp:** Ans Bleeker en Anneke Nauta landschapsarchitect Bennekom **Aannemer:** Reimert Bouw en infrastructuur Almere (*reimert-almere.nl*) **Constructeur:** ABT Delft (*abt.eu*) **Houtconstructeur:** H.E. Lüning Adviesburo voor technische houtconstructies Doetinchem (*luning.nl*) **PEFC-LenoTec-wanden:** Finnforest Holland Apeldoorn (*finnforest.nl*) **PEFC-Kerto-ribben-vloeren/-dak:** De Groot Vroomshoop (*degrootvroomshoop.nl*) **FSC-Plato-gevelbekleding:** Stiho Utrecht (*stiho.nl*) **FSC-meranti kozijnen:** Houtindustrie De Hoef Amersfoort **FSC-cumaru steiger:** GWW Houtimport Lopik (*gwwhoutimport.nl*) **Bruto vloeroppervlak:** 550 m² **Bouwperiode:** Augustus 2007 - augustus 2008 **Bouwkosten:** € 950.000,-